

Regeringskansliet
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
103 33 Stockholm

Datum 2024-05-28
SMHI Dnr 2024/673/5.4.1
Er ref LI2023/03629

li.remissvar@regeringskansliet.se

kopia: li.spn@regeringskansliet.se

Yttrande över Remiss av betänkandet En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72)

SMHI har tagit del av rubricerade handlingar och lämnar följande synpunkter.

Huvudfokus i handläggningen har varit frågor rörande ytvatten och klimatanpassning, men även meteorologi, beredskap och juridik har involverats i framtagandet av yttrandet.

SMHI anser att utredningen är välgjord och ger en bra sammanfattning om regelverken kring vatten och har en god intention att förtydliga och förenkla nuvarande regelverk, samt öka samstämmigheten med EU-lagstiftningen.

Generellt önskar SMHI betona att det är viktigt i vattenfrågor att se till helheten i vattensystemet och inte begränsas av administrativa gränser. Myndigheten anser att det är mycket positivt att samordning inom regioner och avrinningsområden utökas och förbättras för att åstadkomma ett effektivt arbete med vattenfrågor med hänsyn till hela avrinningsområdet.

SMHI anser också att det är centralt att föreslagna förändringar verkar för en hållbar vattenhantering på olika skalor i rummet och tiden, och ser vissa potentiella risker med att perspektiven kan bli för snäva. Exempel på detta är t.ex. regleringen kring blandningszoner och lokalt omhändertagande, där fokus på ett geografiskt begränsat område kan bli försvarande för hantering av vatten- och miljörelaterad problematik i det större geografiska perspektivet. På samma sätt befarar myndigheten att resonemanget om kostnad och nytta kan komma att verka begränsande på (kostsamma) förändringar i närtid där nyttan ligger längre fram i tiden och/eller är svår att definiera monetärt.

SMHI – Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Postadress SMHI 601 76 • Norrköping • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01 • E-post registrator@smhi.se

SMHI huvudkontor

Besöksadress Folkborgsvägen 17
601 76 Norrköping

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr.
753 40 Uppsala

SMHI

Besöksadress Göteborgskaderns plats 3
426 71 Västra Frölunda

Kostnad och nytta

SMHI anser att det finns risker kopplade till formuleringen: ”*Samtidigt ersätts bestämmelsernas uttryck ”orimliga kostnader” med uttrycket ”utan att medföra kostnader som är högre än värdet av nyttan (eller målet)”* i kapitel 10.8.4. För att säkerställa att mjuka värden såsom ekosystem, naturens egenvärde, sociala värden, mental hälsa etc. som inte med lätthet kan kopplas till en monetär nytta inte riskerar att exkluderas så är det centralt att kostnad-/nyttoanalys görs enligt vedertagen metodik inom samhällsekonomisk analys. I utredningen belyses att ett ”... *tillräckligt långt tidsperspektiv för att beakta alla kostnader såväl som nyttor som uppstår även långt in i framtiden*” ska ansättas. SMHI betonar att det långsiktiga perspektivet här är av yttersta vikt för att bygga ett samhälle som är hållbart över tid.

Uttag och vattenbrist

I sammanhang rörande vattenbrist poängterar SMHI det centrala i att ett avrinningsområdesperspektiv används, för att vattenbalansen i de större perspektiven (större än en enskild detaljplan) inte ska påverkas negativt. Speciellt avser SMHI vattendragen, där utredningen på ett bra sätt belyser den problematik som finns kopplat till vattenuttag. Exempel på detta är uttag som sker utan tillstånd/vattendomar, eller de vattenresurser (sjöar och vattendrag) där uttag görs av flera aktörer i kvantiteter som tillsammans kan bli större än systemen klarar av.

SMHI betonar att det är centralt att ha ett avrinningsområdesperspektiv rörande vattendomar för uttag i ett vattendrag och de kumulativa effekter som kan uppstå om/när uttagen för många verksamhetsutövare sammanfaller i tid, vilket delvis adresseras t.ex. på sidan 555. Även om samtliga verksamhetsutövare följer sina vattendomar skulle resultatet kunna bli vattenbrist eftersom tillstånden/domarna inte prövas kombinerat utan enskilt.

SMHI delar bedömningen att det behövs en bättre reglering av övervakningen av yt- och grundvatten (t.ex. kapitel 10.6). Myndigheten delar uppfattningen om vattenuttag och att det är viktigt att dricksvattenuttag (och alla andra vattenuttag) ska ha tillstånd och att uppgifter om uttagen sammanställs nationellt (till exempel sidan 769 och sidan 942).

Att kunna använda dagvatten till bevattning är och kommer fortsatt vara viktigt då stora delar av landet väntas få mer torka i ett varmare klimat. Det är bra att inte behöva använda dricksvatten till bevattning där dagvatten kan nyttjas, detta kan även minska trycket på dricksvattenresurser.

Dagvatten - definition och lokalt omhändertagande

Utredningen föreslår en definition för termen dagvatten som ”*regn- eller smältvatten som inte tränger ned i marken eller som avrinner på markyta eller konstruktion*”. För bebyggda områden (t.ex. de som hanteras av PBL) anser SMHI att definitionen är relevant och funktionell. Dock menar myndigheten att denna definition kan vara problematisk om den kan komma att användas i andra sammanhang. Eftersom all ytavrinning inte kan klassas som dagvatten (t.ex. avrinning på naturmark) skulle definitionen inte vara lämplig exempelvis i Miljöbalken.

Kapitel 10.3 behandlar dagvatten inom planlagt område. Olika typer av hantering nämns, t.ex. öppen avledning eller ledning direkt till reningsverk. SMHI anser att lokalt

SMHI – Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Postadress SMHI 601 76 • Norrköping • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01 • E-post registrator@smhi.se

SMHI huvudkontor

Besöksadress Folkborgsvägen 17
601 76 Norrköping

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr.
753 40 Uppsala

SMHI

Besöksadress Göteborgseskaderns plats 3
426 71 Västra Frölunda

omhändertagande av dagvatten har stora fördelar, såväl ur vattenkvalitetsperspektiv (rening) som ur vattenkvantitetsperspektiv (fördröjning som kan minska risker för översvämning), och att detta borde förordas i större utsträckning än vad det görs i föreliggande utredning.

Blandningszoner

Rörande införandet av blandningszoner så önskar SMHI poängtera att detta kan leda till att nya geometrier kan behövas tas fram för att definiera zonernas geografiska utbredning. SMHI befarar att detta kan leda till större arbetsbelastning vid framtagande av geometrier än vad som framkommit i betänkandet. Det är otydligt om blandningszonernas geografi står i konflikt med befintliga geometriska indelningar. Detta skulle kunna leda till att den administrativa hanteringen inom vattenförvaltningen ökar och en ökad risk för att viktiga frågeställningar hamnar ”mellan stolarna” om olika delar av vattenförvaltningen nyttjar olika geografiska indelningar.

Eftersom övervakning genomförs på representativa punkter i vattenförekomsterna ställer sig SMHI frågande till nyttan av att införa blandningszoner. Arbetet med blandningszoner kommer vara kostsamt och det borde vara effektivare och mindre resurskrävande att arbeta just med representativa punkter i vattenförekomsten vid övervakning.

Översvämningsrisk

I rapporten är ett stort fokus på pluviala (skyfallsrelaterade) översvämningar (till exempel i föreslaget tillägg till 2 kapitlet §6 sidan 41 och på sidan 853). SMHI vill påpeka att riskerna och konsekvenserna även vid fluviala översvämningar (kring vattendrag och sjöar) och kustöversvämningar är en central faktor att hantera i samband med planläggning och byggande. Dessutom bör kombinationseffekter tas med, i och med att höga flöden/nivåer i recipienter och höga vattenstånd längs kusten kan få stor påverkan på dagvattensituationen i bebyggda områden.

I och med klimatförändringarnas påverkan kan bebyggelse i nära anslutning till sjöar, hav och vattendrag komma att utsättas för högre risker. Sannolikheten för översvämningar samt ras, skred och erosion ökar i ett förändrat klimat. Dessa risker, såväl som ekologiska effekter måste beaktas vid planering och utförande av bebyggelse. Vid närhet till havet kan en extra lång tidshorisont vara värdefull att ha i åtanke då haven fortsatt väntas stiga de närmaste århundradena (text om strandskyddet i kapitel 10.5).

Klimatanpassning

Det är bra att behovet av klimatanpassning tas upp i utredningen, t.ex. 10.2.1 sidan 594. Kopplingen till och vikten av klimatanpassning kunde lyftas fram ännu mer, vilket också framgår i kapitel 10.12.2.

Behovet av långsiktighet vid fysisk planering lyfts i utredningen, men vad som kan anses långsiktigt är ibland otydligt. Effekterna av ett förändrat klimat kommer fortsätta under många århundraden framöver och för detta behöver hänsyn tas vid planering och byggande. SMHI anser att det är viktigt att ta hänsyn till den samlade bebyggelsens livslängd och inte utgå från ett enskilt objekts livslängd, i enlighet med Boverkets rekommendationer (sidorna 477-478). Meningen ”*Sammanfattningsvis får Boverket anses rekommendera att kommunerna i en detaljplan bör beakta effekterna av ett*

SMHI – Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Postadress SMHI 601 76 • Norrköping • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01 • E-post registrator@smhi.se

SMHI huvudkontor

Besöksadress Folkborgsvägen 17
601 76 Norrköping

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr.
753 40 Uppsala

SMHI

Besöksadress Göteborgseskaderns plats 3
426 71 Västra Frölunda

förändrat klimat under byggnadsverkens förväntade livslängd” är otydlig då ”byggnadsverken” kan tolkas som en enskild byggnad och inte den samlade bebyggelsen.

Klimatförändringar

Vid fortsatt arbete med åtgärder, vägledning och lagändringar etc. måste effekterna av ett förändrat klimat beaktas. Exempelvis gäller detta för utökade skyddsåtgärder för att motverka vattenbrist (sida 641), skydd av vattentäkter och vägledning (kapitel 10.14).

Generellt gällande klimatet vill SMHI poängtera att forskningen och utvecklingen angående klimatförändringar går snabbt framåt och aktuell information alltid ska inhämtas från SMHI. I nuläget hänvisar SMHI till den fördjupade klimatscenariotjänsten på SMHI:s web.

Myndigheten har även några kommentarer av specifik karaktär:

- I kapitel 6.3.1, sida 374
 - o "Mätningar visar på en viss ökning av årsnederbörden och på mindre snö och is vintertid". Ökningen sedan 1931-1960 är över 10 % (Schimanke et al. (2022), SMHI Klimatologi Nr 69) vilket SMHI menar är mer än en ”viss ökning”, vilket kan leda till feltolkningar. Myndigheten önskar en ökad tydlighet här.
 - o "både temperatur och nederbörd kommer att öka i hela Sverige under alla årstider". SMHI anser att detta är för generellt skrivet då det skiljer sig åt i delar av landet.
- Referensen SMHI, Klimatologi Nr 47, 2017 sidorna 63–65 är felaktig vad gäller sidorna. Citatet ”minst 15 millimeter på 15 minuter någon gång under regnet” nämns på sidan 77. Samma sak med referensen SMHI, Klimatologi Nr 37, 2015 sida 13, som nog borde vara sida 9.

För historiska och framtida skyfall hänvisas till denna länk:

<https://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/statistik-for-extrem-korttidsnederbord-1.159736>

SMHI – Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Postadress SMHI 601 76 • Norrköping • Växel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01 • E-post registrator@smhi.se

SMHI huvudkontor

Besöksadress Folkborgsvägen 17
601 76 Norrköping

SMHI

Besöksadress Stationsgatan 23, 6 tr.
753 40 Uppsala

SMHI

Besöksadress Göteborgskaderns plats 3
426 71 Västra Frölunda

Ställföreträdande generaldirektör Bodil Aarhus Andrae har beslutat i detta ärende som föredragits av Maud Goltsis Nilsson och Anna Åkesson. Anna Eklund, Magnus Joelsson, Maria Norman, Susanne Skyllerstedt och Aino Krunegård, Ola Pettersson, Lena Eriksson Bram, Karin Jacobsson, Carl Granström, Marcus Flarup, Marin Putsén och Josef Runbäck har deltagit i beredningen av ärendet. Avdelningschef Magnus Rödin har deltagit vid den slutliga handläggningen.

För SMHI

Bodil Aarhus Andre
stf generaldirektör

Anna Åkesson
hydrolog

Maud Goltsis Nilsson
hydrolog